

Manual de conducta del perfecte cavaller

Lluís del Milà i Eixarch (València, 1519 ca.-Alzira, 1599) va escriure *El cortesano* amb la intenció que els cavallers armats –als quals considerava els més virtuosos de la terra– pogueren millorar perfeccionant-se en «saber bien hablar y callar donde es menester»; d'ací el seu caràcter exemplar i modèlic.

EL CORTESANO

LLUÍS DEL MILÀ

CAIXA: VOL. I: ESTUDI I TRANSCRIPCIÓ, VOL. II: EDICIÓ FACSIMIL

678 I 480 PÀGINES

*BIBLIOTECA VALENCIANA, AJUNTAMENT DE VALÈNCIA,
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2001*

Tal com asseguren els encarregats d'aquesta extraordinària i necessària edició, *El cortesano* (1561) és un dels llibres més citats del Renaixement valencià, però fins ara es tractava també d'un text de difícil accés que, a més, demanava una transcripció fidel i una edició que identificara les fonts literàries, la relació entre la societat valenciana de l'època, l'encreuament de cultures que es donaven a València i la identificació dels personatges que transiten per l'obra; així com un estudi sobre les representacions dramàtiques que hi conté. Bàsicament, l'obra s'estructura d'una manera coral en la qual s'intercala una llarga conversa –més que res per qüestions de simplificació narrativa– entre quatre interlocutors identificats com Francisco Fenollet, Diego Ladrón, Juan Fernández de Heredia i el mateix Lluís del Milà. La introducció de la present edició corre a càrrec del professor i escriptor Josep Vicent Escartí i se centra en els aspectes ja esmentats, als quals s'hi afegeix com apèndix el «Pròleg de Lluís del Milà al seu *Libro de motes de damas y caballeros intitulado el juego de mandar*». D'altra banda, la part més interessant d'aquesta edició és la preparada pel professor i director teatral Antoni Tordera, titulada «Drama i estratègies escèniques de *El Cortesano*», que tracta l'estructura escè-

nica del llibre, el projecte «narratiu» que distribueix un guió en escenes, els llocs físics i espais culturals, els decorats per a la representació (*Farsa de los caballeros de San Juan*, *el Mayo* i la *Máscara* final) i unes hipòtesis finals que estudien la teatralitat (aplicada a qualsevol situació de comunicació social), el dramatisme i la conversa –on estilísticament se situen els trets dramàtics– i que presenten dos eixos dramàtics: la relació de la cort amb la societat i la cosmovisió de la natura.

El cortesano és una mostra de les actituds i de les aptituds de la noblesa valenciana per habitar la cort i de com la vida elegant es trasllada a l'ambient familiar. La lectura d'aquest llibre ens permet també comprovar l'amalgama de registres diferents (cartes, diàlegs, poemes, cartells d'armes, converses i representacions) que es donaven a l'època en la pràctica literària i que Lluís del Milà, incorpora en la seua «interpretació» valenciana de *Il Cortigliano* de Baldassarre di Castiglione.

La present edició presenta a més una correcta notícia bibliogràfica –inclosa dins de l'apartat de els estratègies escèniques– i la fixació dels criteris seguits, els quals afirmen que respecte a l'edició facsímil s'ha reproduït el manuscrit R-1519 de la Biblioteca Nacional de Madrid, mentre que la transcripció segueix el R-12933 de la BNM.

Pasqual Mas i Usó